

Urbanisering handler om utvikling mot det bymessige. Bryne er i sterk omstilling og vekst, og i disse dager går debatten om veien videre for byen.

Bryne – et sted for alle?

I juni 2000 vedtok Time kommunestyre at Bryne skulle ha bystatus fra 1.januar 2001. Bakgrunnen var både et påtrykk fra handelsstanden på Bryne, samt at Bryne i *Fylkesdelplan for langsiktig byutvikling på Jæren* vedtatt i 2001, ble utpekt som regionalt senter på Jæren. I saken til Time kommunestyre ble forslaget også begrunnet med at blokkbebyggelse var under oppføring og jernbanestasjonen var renoveret, noe som ga et mer bymessig preg.

Det har snart gått 10 år siden Bryne fikk bystatus. Tall fra statistisk sentralbyrå viser en sterkere befolkningsvekst fra år 2000 for Jæren enn landet forøvrig, en befolkning som skiller seg ut fra resten av landet ved at det er en særdeles *ung* befolkning. Statistikken viser videre at gjennomsnittlig bruttoinntekt pr innbygger ligger godt over landsgjennomsnittet. Ut fra disse indikatorene tegnes derfor et bilde av en ung og relativt velstående befolkning som bor i Time kommune, og hvor nettopp denne gruppen bør utgjøre en viktig målgruppe for samfunnsplanleggingen.

I disse dager drøftes byens fremtidige utvikling som en følge av at kjøpesenteret M 44 har søkt om utvidelse av sitt areal. I den forbindelse kan det være interessant å spørre seg hva kjennetegner en by og hvilke urbane utviklingstrender kan vi se på Bryne gjennom disse 10 årene?

Samfunnsgeografen Halfacree beskriver steder i både abstrakt og konkret forstand. Han peker på de fysiske lokalitetene – omgivelsene, på det levde livet – handlingsmønstre og praksis, og på forestillinger, stedsidentitet og tankemønstre. Å ha disse teoriene som bakgrunn for å undersøke urbaniseringsprosessene på Bryne, kan gi nye innfallsvinkler og tilnærminger til utfordringene som byen står overfor.

De *fysiske, materielle* endringene på Bryne de siste 10 årene er svært synlige; byen har fått Forum Jærens høyhus på 18 etasjer, en omfattende utbygging av boligblokker og flere kjøpesenter. Garborgsenter, bibliotek og videregående skole er under planlegging og oppføring. Spesielt i Hetlandskvartalet må en kunne si at en har fått en urban arkitektur.

Nye handlingsmønstre kan observeres side om side med vel etablerte praksiser. Eksempler er kafèlivet som utfolder seg, samtidig som traktorer fortsatt kjører rundt i Bryne sentrum.

Forestillinger og tankemønstre om Bryne er i endring samtidig som "den jærske tyå" er sterkt forankret i lokalbefolkningen. Identitet og tilhørighet til Bryne, uttrykkes av dem som bor her. Mange peker på at de identifiserer seg som jærbu, noe som uttrykker en mer regional identitet. Ønske om urbanisering og mangfold kommer likevel tydelig frem, og de fleste er opptatt av at Bryne må ha de kvalitetene en by skal ha.

Å bygge en by handler derfor om *mer enn* flere butikker og utbygging av kjøpesenteret M44.

Den franske filosofen Henri Lefebvres forstår byen som: "En sosial form, en møtets, samtidighetens og samlingens form basert på forskjellighet. Som sosial form er det nettopp mangfoldigheten og sameksistensen av mange forskjellige livsformer, kulturer og aktiviteter som kjennetegner det bymessige." Også sosiologen Hilde Danielsen trekker frem begrepet *mangfold* som kjennetegn på urbanitet, og skriver i sin avhandling at mangfold blir brukt til å oppvurdere forskjeller, og gir assosiasjoner til verdsetting og inkludering.

Hvordan kan stikkord som mangfold, forskjellighet, ulike livsformer, kulturer og aktiviteter kjennetegne Bryne? Hvordan kan byen fremstå som et attraktivt, regionalt senter på Jæren hvor det er kjekt for besøkende fra hele omlandet å bare *være*? Hvilke grupper av mennesker ønsker man å tiltrekke seg og hvilke kvaliteter trenger man da?

Å utvikle det bymessige ved Bryne handler i stor grad om fellesrommene, der hvor *alle* kan delta og har *kollektiv adgang*. Det handler om uteplassene som Bryne Torg og Storgata, Fritz- Røed parken og området i tilknytning til nytt bibliotek/Garborgsenter. Fortellinger om stedet skaper kollektiv identitet, og historiene om konsertene til Kaizers Orchestra på Bryne Torg er eksempler på begivenheter som alle kan ta del i, og hvor alle kan bidra med sin bit av den store fortellingen. Det er blitt hevdet at et lokalsamfunns suksess avhenger av innbyggernes evne til å formidle positive, kollektive opplevelser og bilder av seg selv. Arkitekten Jan Gehl peker på de daglige "se og høre kontaktene" i et byrom. Folk vil være der andre folk er. Mulighet for *ulike* grader av nærhet og intensitet i kontaktene er viktig for at folk blir værende i byrommet, fremfor å haste videre til neste ærend. Å utvikle de sosiale møteplassene i byen der alle kan delta, bør være et sentralt tema for handelsstand, næringsdrivende, politikere og byens befolkning.

I kommuneplanen som er ute på høring, er ikke utvikling av Bryne sentrum nevnt. Det er synd. Fordi det neppe kan være tvil om behov for politisk fokus og styring av omstillingene i Bryne.

Å bruke andre planleggingsstrategier enn de tradisjonelle kan få fram nye ideer, relasjoner og aktiviteter. Byutvikling gjennom brede mobiliseringsprosesser er kreativt og spennende, og å spørre folk er ofte en god strategi!

Folk i ulike livsfaser; skolebarn, ungdom, småbarnsforeldre, voksne og eldre vil gjerne ha ulike tanker om hva som er viktig for dem i deres situasjon. Mennesker med ulike funksjonsnedsettelse; psykiske lidelser, orienteringsproblemer eller bevegelseshemmede vil ha ulike behov for å kunne være en aktiv medborger. Ulike sosiokulturelle grupper - interesseorganisasjoner, fagorganisasjoner, politikere, næringsdrivende vil ha sine ønsker for byen. Ved å gjennomføre en kommunikativ planprosess med mange ulike aktører, vil ansvarlige myndigheter få innspill som kan drive byutviklingen fremover. Sentrale spørsmål om hva en vil gjøre når en er i sentrum, hvem en ønsker å treffe der, hvordan sentrum skal utformes for å skape trivsel og glede, kan produsere energi og kollektivt eierskap til løsninger.

Bryne har alle muligheter til å fremstå som byen på Jæren med sin egenart og identitet – men da handler det *ikke* om flere kjedebutikker i et stort kjøpesenter. Gode planprosesser med et bredt spekter av aktører vil gi langt flere spennende forslag og ideer, og også fungere som en møteplass i seg selv!

